

חיים וייצמן על:

• תיאודור הרצל

אספה אותו אורה של כנות רבה, ונימה של פאחוס. נדמה היה לי כמעט מתחילה כי נסל על עצמו תפקיד בעל עוצמה אדירה, בלי הכנה מתאימה... כאישיות היה חזק ונאיבי כאחד... כפי שראה את הדבר, היו יהודים עשירים והיו יהודים עניים... מה היה יותר הגיוני מאשר להניע את היהודים העשירים לתת כסף לשלוטן, כדי להרשות ליהודים העניים לבוא לארץ ישראל?... אפילו בארון אדמונד דה' רוטשילד חשב את הרצל לאדם נאיבי שהחטיא את מטרתו לחלוטין... הוא היה מארגן ואישיות מלהיבה, אולם הוא לא היה שייך לעם ולא תפס את אופי הכוחות הטמונים בו."

• אכס נורדאו

ההקרה העצמית הנלהבת וההתמסרות שעוררו כבוד בהרצל חסרו בנורדאו. מצאתיו מלאכותי ונוטה ליהירות... ציוני קנאי רק משך ישיבות הקונגרס; משך שאר שלוש מאות וחמישים הימים בשנה שמענו עליו בתנועה רק לעתים רחוקות... הוא לא היה מוכן, כהרצל ורבים אחרים, להקריב את הקאריירה שלו לציונות... הוא היה סגור גיבורי, פרימי דוגה, נואם גדול בסגנון הקלאסי. עבודה שחורה לא היתה בקו שלו... דבורו היה גאה ומלא מליצות, אך לא ניכר בו עומק של הרגשה וכישר ראייה. הציונות שלו היתה שטחית."

• זאב ז'בוטינסקי

בא אלינו מאודסה כילד מלא. בשנות העשרים המוקדמות שלי כבר רכש לעצמו תהילה כעיתונאי רוסי, תחת שם העט אלטלינה, עורר את תשומת לבם של אנשים כמו מקסים גורקי וליאו טולסטוי הזקן. גם הוא היה נואם מוכשר והפך שליטן של חצי תיורס שפות... נאומיו בקונגרסים הראשונים היו בעלי נוסח מגרה, אך לא השאירו רושם ברור מאד. כך איש לא ידע, למשל, אם היה בעד אוגנדה או נגדה... הוא היה בלתי יהודי לחלוטין בהתנהגות ובגישה... החיים היהודיים הפנימיים לא השאירו בו כל עקבות... הוא היה מכוונר למדי, מושך את הלב במידה עצומה, בעל דיבור נאה, חם לב, נדיב, תמיד מוכן לעזור לחבר במצוקה. אולם מעל לכל התכונות האלה היתה שיכבה של אכזריות תיאטראית למדי, מוזרה ולא לעניין."

• ארטיין בובר

לפני חמישים שנה היה איסטניס צעיר, בן לאב עשיר, דמות מוזרה ואקזוטית למדי בעינינו. על אף ההענקה הגדולה שקיבל מן הבית היה לרוב שקוע בחובות. כי היה חובב אומנות ואוסף חפצים יקרים... הורגותו לעיתים קרובות על ידי דיבורו המעושה, שאיה מלא ביטויים מלאכותיים ומשלים מפורסמים ושחטר, כך נדמה לי, בהירות רבה או יופי... הוא רק התחיל לפתח (או) את הסגנון המרמז שאין שני לו... בובר לקח מן הציונות, השתמש בה כחומר איסטיטי."

• אשר (אחד העם) ג'ינזבורג

הוגה הדעות ובעל הסגנון העברי הראשון בדורו... הוא היה תמיד מבקר חריף וחסר-רחמים, אדם בעל שלמות אינטלקטואלית שאי אפשר היה לערערה, אולם בקורתו נבעה מגישה חיובית חזקה."

• נחום סוקולוב

תמיד ידידותי כלפי צעירים... אולם תמיכתו היתה עדינה, מדודה וחסרת התלהבות... לא היה לו כל מושג של זמן, שום מושג מה פרשה של הבטחה מעשית... הוא היה תמיד בעד פשרה... ביתו הוא בית מוזר מאד, שהוכיח תחנת רכבת. אנשים, בעיקר צעירים, נכנסו ויצאו בו תמיד, בשעות המוזרות ביותר. לא היתה כל נוחיות בבית, אך תמיד היה שם מישהו מעניין לפגוש. סוקולוב עצמו היה שם רק לעתים רחוקות. הוא היה מוסיע בצעירים, או קצת לאחר מכן, בחלוק ביתו, נעלם אחר כך כדי לבקר בבית הקפה החביב עליו, שם נשאר עד חצות."

• פנחס רוטנברג

עשה עלי רושם של אדם כנה, אך דעותיו על הבעיה היהודית ועל ארץ ישראל היו שטחיות. היה ברור כי לא הקדיש לרן מחשבה רבה... הוא אמר שהוא ממנהר

• בניטו מוסוליני

הוא קבל אותי במשרדו המפורסם — חדר ארון, מואר באור עמום וכמעט חסר ריהוס. הוא ישב ליד מכתבה קטנה בפינה הרחוקה ביותר של החדר, כך שעל המבקר היה ללכת מרחק ניכר כדי להגיע אליו. לפני המכתבה עמד כסא קשה, למען המבקר, הכל היה קצת תיאטראי, ולא הוסיף — ואולי גם לא התכוון להוסיף — לנוחיותו של המבקר... הוא ברך אותי בצורה ידידותית למדי, לחץ את ידי... תורתו ועמי הרושם שלא היה עיון לרעיון הציוני ולעבודתו בארץ ישראל. חשדו ואיבתו היו מכוונים אל הבריטים, אשר לדעתו השתמשו ביהודים במזרח הים התיכון כדי לחסום את הדרך בפני האיטלקים."

• מנחם מנדל אוסישקין

אדם בעל מרץ גדול, עקשנות עצומה ושכל ישר יציב. יתכן שהשכל הישר שלו היה מעט יציב מדי, היתה בו נימה של רודן, והוא היה קצת בלתי סובלני כלפי אנשים צעירים ממנו... כשמרני מטבעו, האנגד לתמונים הדיפלומטיים הגרנד-יוזיים של הרצל, האמין שיוכל להשיג הרבה יותר על ידי עמידה על המקח עם התורכים עצמם. בהתנהגותו הזכיר אוסישקין תעובת של באשא תורכי וגוברנאטור רוסי. אולם כל מגרעותיו באו מהתמסרותו העצומה למסרה (הציונית)... הוא היה בלתי גמיש לחלוטין ביושרו ובכנותו... גולגלתי היתה עגולה ומאסיבית, הרגשת שיכול היה לפרוץ בה דרך קיר של לבנים... ההלצה אמרה שבכל פעם, כאשר הרתה אשתו היה דופק על השולחן ואומר בתומרה: בן! זה צריך להיות בן!"

• חיים ארלוזורוב

הצעיר מכולנו. בעל הגיון מזהיר, היה מתאים במיוחד להגיש את הפילוסופיה הציונית שלנו לדור הצעיר... הוא היה חסר רחמים בהתקפותיו על הקבוצה הקיצונית... הוא קבל השכלה מצוינת, והרקע היהודי שלו היה יציב. אחד המעטים שהכיר היטב את המזרח המערב כאחד, לכן התאים במיוחד לתפקיד שמילא. ביסודו היה בעל טבע ידידותי, אך הוא לא סבל טיפשים... מותו השאיר חלל ריק שלא נתמלא בצורה מתאימה עד היום."

• ארנסט בוי

לא היה (מצדו) המאמץ הוציר ביותר להבין את נקודת ההשקפה שלנו, היתה רק גישה שחצנית ומתנשחת.

• אלברט אינשטיין

הוא נראה כנוף שהפך רוח... השיג את כל הישגיו בכוח החישוב בלבד."

• פייצל איבן חוסיין

מצאתיו מוקף לוחמיו, כנוסיה בעלת מראה פראי שעסקה, בבואי, בעריכת מעין פנטזיה... הוא שאל אותי שאלות רבות על התכנית הציונית, ומצאתי שלא היה כלל חסרי ידיעה... מפעם לפעם, משך השיחה, עבר לצרפתית. הוא לא דיבר בה בשטף, אולם הוא היה מסוגל להבהיר את כוונתו, והדבר הקל במידת מה על המאמץ של שיחה ארוכה באמצעות מתרגם... פגישה ראשונה זו במדבר הניחה את הוסדו לידי דות שארכה עד יום מותו... לרוע המזל לא היה מסוגל להגשים את שאיפותיו (בסוריה) בגלל נסיבות שלא היו תחת שליטתו."

• ט. א. ורנס

הוא שוחח עם כמה שיכים, וסידר מן הסתם סידורים ללילה, בו היה יוצא לפוצץ כמה קילומטרים של מסילת בקל... יחסו לתנועה הציונית היה חיובי מאד, על אף היותו פרי ערבי ביותר. כמו פייצל סבר שהיהודים יכלו לעזור מאד לערבים... אישיותו היתה מסובכת וקשה, הוא היה ביישני ביותר, התנהגותו היתה קפריסיונית, וקשה היה להגיעו לדבר ברצינות. היה לו מן הסוג האוכספורדי של הזמור לגלגני. ני. אולם כשהצלחה מישהו להביא אותו לידי שיחה רצינית, היה גלוי לב ורציני, ודעותיו, בחוד בנוגע לעניני המזרח הקרוב, היו ראויים להישמע."

• אדמונד דה-רוטשילד

כשפגשתיו היה אדם בשנות הששים, ער מאד, עדיין היה בו משהו מן הגנרן, אולם היה מלא נסיון וחבונה. כל דבר מסביבו היה בטעם מובהק: בגדיו, ביתו — או, ליתר דיוק, בתיו — ריהוטו וציוריו. עדיין אספה אותו אורה של אמן-חיים שהיה פעם. בהתנהגותו יכול היה להיות עדין ואכזרי כאחד. היה זה רפלקס של אישיותו המפוצלת, כי מצד אחד ידע את כוחו והתייר בידיעתו זו, ומצד שני פחד מפניו. לגבי משפחתו היה... אדם פראי, אולם כאשר מאחר יותר, החלו גם רוטשילדים אחרים להראות ענין בארץ ישראל, והיו מוכנים לתת מעט כסף לעבודה, אשר עלי לפנות אליהם. מה! אמר בכעס, אחרי שהוצאתי עשרות מליונים על התכנית והם צחקו לי, הם רוצים לבוא פתאום בכמה מאות אלפי פרנקים קבוציים ולהתחלק בתהילה? אם אתה זקוק לכסף, אתה תבוא אלי! עשיתי זאת לעמים קרובות, ורק לעתים רחוקות לשוא."

• יאן כריסטיאן סמאטס

מבלי שהכיר אותי בכלל, קיבל אותי בצורה הידידותית ביותר ושמע לדברי באהרה רבה. חוס הבנה קרנו ממנו... הוא התיחס לבעיה בהתענינות ערה, אפשר לומר, באהבה."

• לורד הידינג

היה זה כאילו התגשתי בקרחון. צונן, מרוחק, אישי ושגנון, נדמה היה כאילו כעס על עצם דברי אתו על נושאים כמו ארץ-ישראל ומולדת יהודית... במרוצת הזמן נמס במקצת."

• הרברט סמואל

הוא היה דיסקרטי, בעל טאקט והתמדה, היה לו מעמד כמדינאי, והוא עזר לנו כמידה רבה... הוא הוריד אותנו באופן תמידי, נתן לנו מסעם לפעם רמוזים על הצורה בה יהי גבשו הדברים."

• אורד וינגייט

דמות מוזרה ומבדיקה. קראו לו לפעמים לורנס של יהודה, לא רק בגלל מיבצעיו הצבאיים, כמנהיג היחידות ה-יהודיות שאורגנו נגד פעולות הטרור (הערבי), אלא בגלל אהדתו הלוהטת, אפשר לומר הזדהותו, עם האידיאלים הרמים ביותר של הציונות... אנשיו העריצו אותו בגלל התמדתו, אומץ לבו ומקוריותו... התרשמתי מיד מאישיותו האדירה ומתפיסתו הרחבת לב לא רק את בעיות ארץ-ישראל, אלא את בעיות העולם כולו... שני יצריו האינטלקטואליים היו המדע הצבאי והתנין, והיתה בו מוזינה של תלמיד ואיש-פעולה ש' לחיירה לי את לורנס. היו גם דמיונות אחרים: קנאותו, יחסו הקפריסיוני ומקוריותו... רק כעבור חודשים רבים נודע לי כי אכן היה קרוב משפחה רחוק של לורנס."

• וורה וייצמן

היא היתה בעלת טבע שקט, מתרחק מן הבריות, נוטה לשקוע בהרהורים, אפילו עצובה... תחילה חשבתי שהיא תיחסה אל הדברים ביתר שלהי ממני, ומבחינה מסוימת גם עשתה זאת, אולם במרוצת הזמן למדתי שרושם זה היה שטחי בלבד, עומק רב של רגש, אופי והבנה היה חבוי מתחת לפני השטח... תוך כל התמורות של קיומי המסוכן למדי, היתה זאת אשתי שארגנה את הדברים בצורה שהיה לי רצון יציב ובטחה, ואם הייתי מסוגל להמשיך בדרכי ולהקדיש את כל רוחי לעבודתי, מבלי להקדיש מחשבה רבה לענינים כספיים או מעשיים אחרים, היה זה אך ורק הודות לה."